

Vetenskaplig polemik och personlig fiendskap

En principfråga av intresse har aktualiserats genom två samtidiga befodringsstrider. Vid Uppsala universitet gäller det en professur i historia. Tre sakkunniga har tillsatts, men ett förslag att kalla en fjärde sakkunnig, professor Ahnlund, har avvisats, åtminstone delvis på grund av konflikter mellan Ahnlund och en av de sökande, docent Palme. Det har påståtts av Palme att Ahnlund i samband med en polemik skulle otillbörligt ha förskaffat sig ett korrektur av Palme, och Ahnlund anklagas därför av Palme för "vetenskapligt spioneri". Förhållandet har i större akademiska konsistoriet åberopats som bevis för att det mellan Ahnlund och Palme ej skulle vara fråga om "vetenskaplig polemik", utan om "en skarp fejd"; på grund av stridens personliga karaktär vore Ahnlund olämplig som sakkunnig.

Vid Stockholms högskola gäller det en professur i filosofi. Lektor Fries har anmält sig som sökande, men trätt tillbaka på grund av att professorerna Hedenius och Wedberg utsetts till sakkunniga. I en av trycket utgiven skrift ("Hedenius och Co") söker Fries visa att de båda nämnda sakkunniga vid skilda tillfällen burit sig illa åt och att de inte blott är kritiska mot Fries forskning, utan fiendliga mot hans person; det antyds också att de är dåliga filosofer likaväl som dåliga människor. De borde alltså, enligt Fries framställning, vara olämpliga som sakkunniga över huvud och alldeles särskilt som sakkunniga då det gäller Fries kompetens.

Det bör först framhållas att i intetdera fallet bevisats eller ens gjorts troligt att de som föreslagits eller utsetts till sakkunniga, alltså Ahnlund respektive Hedenius och Wedberg, skulle ha gjort sig skyldiga till de personliga tarvligheter som de beskylls för. I fråga om Ahnlund är det alldeles klart att den av Palme framförda anklagelsen är ogrundad; detta utreddes redan då anklagelsen först gjordes och har i gårdagens nummer av Morgon-Tidningen ånyo fastställts. Vad som här står kvar är att Palme på, mildt talat, lösa grunder angri-

pit Ahnlunds heder. I fråga om Fries beskyllningar gäller det samma; de består huvudsakligen av skvaller och högst subjektiva relationer av diverse tvister. Vad som med stor tydlighet framgår i båda fallen är däremot att de sakkunniga ställt sig kritiska till de sökande de har att bedöma och att dessa i sin tur från skilda synpunkter utdömt sina kritiker och — i fallet Fries — rent av fränkänt dem vetenskaplig kompetens.

Skall nu detta förhållande diskvalificera de sakkunniga? I huvudsak kan man instämma med professor H. S. Nyberg, som under Uppsaladebatten uttalat att det vore olyckligt om begreppet jäv utsträcktes att gälla även vetenskapliga kontroverser. "En vetenskaplig polemik kan endast då anses konstituera jäv, om däri förekom-

mer från en presumtiv sakkunnigs sida obevisade eller bevisligt oriktiga beskyllningar t. ex. för plagiat, oärligt tillägnande av annans arbetsmaterial, litterär stöld under uppseendevärande former eller uppenbara och illvilliga förvrängningar."

Men till detta uttalande bör ett par allmänna reflexioner fogas. Det är omöjligt att i mera extrema fall dra en klar gräns mellan vetenskaplig och personlig kritik. En bedömare av en skrift, vare sig professor eller recensent, som finner skriften usel, känner en viss irritation mot författaren; efter en rad skrifter av samma art övergår irritationen gärna till anti-

pati. Än mera uppenbart är att en person som gång på gång finner sina skrifter nedgjorda av en annan anser denne andre vara en ovederhäftig eller (och) illvillig varelse; reaktionen att skrifterna kanske verkligen är usla är så sällsynt att den praktiskt taget kan lämnas ur räkningen. En rad vetenskapliga fiendskaper, som slappt betecknas som personliga, har denna blandade karaktär; det kritiska bedömandet, respektive obehaget av bristande uppskattning, stelnar småningom i ömsesidig motvilja. Och självfallet behöver inte något totalt utdömande ha skett för att inställningen skall bli denna; vetenskapsmännen, som mer än andra lever på sin intellektuella ambition och vilkas publik — i den mån den har någon auktoritet — är ytterst liten, utvecklar helt naturligt en speciell känslighet. Därför är det med yttersta försiktighet som jävsmöjligheten bör användas i dylika sammanhang. Annars blir det lätt att göra alla utom de väl-sinnade jäviga.